

Eesti vähiravi ajaloo

Väino Sinisalu – Eesti Arst

Vello Padrik. Eesti vähiravi ajaloo. Kilde onkoloogia arenguteelt. Tartu: E.J.N.T.; 2018. 374 lk.

Väsimatu kolleeg Vello Padrik on kokku pannud vähiravi ajaloo Eesti kogumiku, mille alapealkiri on „Kilde onkoloogia arenguteelt”. Onkoloogia kui iseseisva meditsiini-eriala ajalugu ei ole olnud ajalisel pikki, kuid areng on olnud väga intensiivne ja tulemusrikas. Tänapäeva onkoloogiasteenistus hõlmab pahaloomuliste kasvaja diagnoosimist, kirurgilist ravi, kiiritusravi, kemoterapiat, haigete jälgimist ja pikaajalist ravi. Töötavad vähiravi toetavad ühingu, suurim neist on Eesti Vähiliit. Uuritakse pahaloomuliste kasvaja epidemioloogiat Eestis, põlvkiviproduktide kantserogeenide omadusi, töötab Eesti vähiregister.

Tänu teaduse ja tehnoloogia arengule on vähiravis saavutatud märkimisväärseid edusamme. Mitmete vähipaikmete puhul osatakse neid varajases faasis diagnoosida, rakendatakse söeluuringud vähi varajaseks avastamiseks, mispuhul on võimalik tervendav ravi. Mitmete vähipaikmete puhul saab rääkida kroonilisest haigusest, mida on regulaarse raviga võimalik kontrolli all hoida, säilitades patsiendi elu- ja töövõime. Siiski on vähk tänapäeval arenenud maades surmapõhjuseks teisel kohal.

Eesti onkoloogiasteenituse alguseks saab pidada Tallinna Vabariikliku Onkoloogiadispanseri avamist 1945. aasta lõpul ning Tartu onkoloogiadispanseri avamist 1946. aastal. Tähelepanuväärne on, et esimese uue haiglahoonena sõja-

järgses Eestis valmis 1966. aastal Tallinna onkoloogiadispanseri uus hoone. Tolleaegse Nõukogude Eesti elukorralduse kontekstis oli see märk sellest, millise entusiasmi ja hoolega onkoteenituse eestvedajad oma eriala eest seisid.

Dr Vello Padriku koostatud kogumik kirjeldab värvikalt 70aastase Eesti onkoloogiasteenituse arengulugu. Seda mitte kuivade ajalooliste faktide valguses, vaid asjaosaliste meenutuste ja tähelepanekute kirjeldusena. See on veel võimalik, sest enamik onkoloogia valdkonnas töötanud kolleegid on veel elu ja tervise juures ning nad meenutavad ka oma õpetajaid ja omaaegseid kolleegid, keda enam meie hulgas ei ole. Raamat on pühendus Eesti Vabariigi 100. aastapäevale, nagu osutab saatesõnas Ralf Allikvee, sest „nii Eesti riik kui vähiravi Eestis on läbi teinud sarnase teekonna: selles on olnud nii tühja koha pealt alustamist ja süsteemide loomist ning organisatsioonide aren-

damist, on olnud kirglikke vaidlusi ja konflikte, aga ka õnnestumisi, edusamme ja läbimurdeid”.

Erinevates peatükkides käsitletakse vähiravi Tartus ning Tallinnas Hiiul, Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudi tegevust kantserogeneesi uurimises ning pahaloomuliste kasvaja epidemioloogilises töös. Omaette peatükid on pühendatud vähiravi toetavate ühingute tegevusele ning teiste meditsiini-erialade tegevusele pahaloomuliste kasvaja ravi. Raamatu viimases, seitsmendas peatükis on mitmed mittemeedikud kirjeldanud oma või lähedaste muljeid kokkupuutest vähiga ja neid ravinud arstidega. Huvitav ja hariv on lugeda folklorist Marju Kõivupuu artiklit kasvajatest ja nende ravist rahvameditsiinis.

Tallinna ja Tartu onkoloogiaüksused on ainsad vähiravi asutused Eestis. Seepärast on nende kahe asutuse tegevusele ja seal töötanud kolleegidele pühendatud suur osa raamatu mahust. Saame ka teada, et kasvaja ravi röntgenkiiritusega Eestis alustati Tartu Ülikooli naistekliinikus juba 1922. aastal, esimeseks kiiritusravi arstiks oli dr Konstantin Sööt. Esimese raadiumravi protseduuri Eestis tegi dr Jüri Haldre ülikooli naistekliinikus 1937. aasta septembris, 1939. aastal asutati Tartu Ülikooli radioloogia instituut ja kliinik. Selle esimeseks juhatajaks sai dotsent Jüri Haldre.

Esitletud kogumik on tagasi-vaade onkoloogia arenguteele Eestis. Teadmised vähist ja selle ravist täienevad pidevalt. Raamatu saatesõnas märgib prof Hele Everaus, et praegu oleme vähiravi pöördelises perioodis. Selleks, et edasi minna, tuleb vaadata ka tagasi.